

The reflection of the subculture and the representation of addicts' daily life in the analysis of the film "Eternity and On Day"

Ali Baseri¹ | Sima Farzaneh²

1 Assistant Professor, Department of Anthropology, Faculty of Social Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: baseridon@yahoo.com

2 Ph.D. Candidate, Department of Anthropology, Faculty of Social Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: Sima.farzaneh1974@gmail.com

Article Info	ABSTRACT
<p>Article type: Research Article</p> <p>Article history: Received: 3 July 2024 Received in revised: 23 August 2024 Accepted: 23 September 2024 Published online: 18 March 2025</p> <p>Keywords: Addiction "Eternity and One Day" Film. Representation Subculture</p>	<p>Objective: Today, in modern daily life, mass media such as movies play a significant role as the primary source of information and have a crucial role in shaping thoughts, awareness, values, and cultures. Among them, according to its social responsibility, the national media has always tried to raise the awareness of people in understanding social relations, and in the pursuit of confronting and fighting against social harms, including the phenomenon of addiction. "Eternity and a Day" is one of the films that has addressed the phenomenon of addiction in families and the damages that follow it. The purpose of this research is to represent the daily lives of addicts and to examine the subculture of addiction with an emphasis on the cinematic works of "Eternity and a Day," directed by Saeed Roustaei. Furthermore, within the film narrative, it deals with the construction of realities and social issues such as addiction.</p> <p>Methods: In order to achieve this goal and analyze the performance of this film from a cultural and social perspective, a qualitative and descriptive analytical approach, content analysis method, as well as data collection methods, including documentary and library resources and data collection tools, have been used. In the theoretical framework, the theory of relative deprivation, social responsibility and the theory of criminalization have been used as a beacon.</p> <p>Results: The final results of the research indicate that addressing daily topics by studying cinematic films seems to represent experiences of individuals more realistically. Therefore, it is possible to discover the ideologies, beliefs, and values of society during a certain period of time. Social cinema, with its visual attractions and promotional power, represents daily life and social relationships of individuals along with their issues and problems.</p> <p>Conclusions: In the analysis of the film "Eternity and One Day," in addition to the background information and the construction of realities and social issues, it has depicted the social damages related to families involved in addiction.</p>

Cite this article: Baseri, A., Farzaneh, S. (2025). The study How to reflect of the component of addiction subculture and the representation of addicts' daily life in the analysis of the film "Eternity and a Day" *News Science*, 13 (4), 41-44. <http://doi.org/10.22034/lrsi.2024.464899.1201>

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22034/lrsi.2024.464899.1201>

EXTENDED ABSTRACT

The Reflection of the Subculture and the Representation of Addicts' Daily Life in the Analysis of the Film "Eternity and One Day"

Ali Baseri¹ | Sima Farzaneh²

1 Assistant Professor, Department of Anthropology, Faculty of Social Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: baseridon@yahoo.com

2 Ph.D. Candidate, Department of Anthropology, Faculty of Social Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: Sima.farzaneh1974@gmail.com

Introduction

In today's era, cinema serves as a tool for shaping culture, identity, and life, as well as a mediator for reflection on these phenomena. The social function of cinema is unique as it tries to explain the formation of people's mentality by considering the audience as part of the film's structure and meaning. Movies, as a major modern medium, are integral to daily life in recent modernity providing a crucial cultural source for understanding the nature and causes of social deviations and crime. On the other hand, they also play a significant role in shaping people's ideas about the world around them. Addiction is one of the most critical social deviations, underpinning as much as it is a psychological and personality issue. The film portrays a family grappling with problems like addiction, poverty, unemployment and family issues. During the preparation for Somaye's wedding, these issues lead to events and changes in family relationships.

Method

The sensitivity of the research subject led us to a qualitative, descriptive-analytical approach of the subject under study. Data collection involved library resources and documentary tools. The analysis method focused on the textual structure of the film, examining objectives based on the film sequences, topics, sentences or dialogues. Therefore, this qualitative research approach allows for the collection of information about the values, attitudes and behaviors of the film's characters. Given the research aim of understanding the lived experiences of people depicted in the film, the qualitative method efficiently captures societal thought processes, daily lifestyle, and to answer the questions related to how and why it is a good strategy. Design In this research, the method of content analysis is used to investigate how the problem of addiction is represented in the movie. Qualitative content analysis aims to infer and reveal hidden patterns in texts by analyzing concepts, terms and connections between concepts.

Results

In its narratives, the film addresses social realities and issues like addiction, emphasizing cultural and socio-economic structure. In other words, it examines individual, family, social, economic and cultural dimensions or factors. The film portrays families suffering from social damage such as homelessness, social mistrust, theft, unemployment due to addiction. The research highlights that media representations of social harms, including addiction, encompassing drugs, ethics, criminalization, consumers, traffickers, producers, law enforcement, justice and punishment. Movies are crucial for understanding the nature and causes of social deviations.

Conclusion

The analysis of the film offers a suitable field for studying the inner layers of the lower class and their societal problems. Depicting everyday social relationships in simple language facilitates understanding of human life's complexities and issues. Movies provide popular knowledge about social harms, including addiction, though they might lack scientific explanation. But from an anthropological viewpoint, aspects like unemployment, poverty, social anomie situation, lifestyle and daily culture can be investigated. In the film under study, the life situation in different forms, such as the family's chaotic situation, being caught in financial trouble and the ruined economic situation, the unsafe living situation are depicted. In the overall structure of the film's content, the multiplicity of characters has led to the formation of sub-stories in the scenario. In fact, a central story line follows several characters in the film. The filmmaker has been able to portray well what existed in the society. In fact, the structure of the family is such that social mobility is impossible for this class and people do not have the possibility of growth and advancement. The cause of the family's misery is the family members. In other words, it is the cause of internal misery.

The film depicts the lifestyle and social status of the family as if they have no escape from their crisis, being forced to live in adverse conditions perpetually. In fact, during its narratives, the film deals with social issues and realities such as addiction. In the first and apparent layer, the film finds its roots by presenting the problem, but it also brings social criticism. In the studied film, due to the lifestyle, the failure of the family members has led to the formation of subcultures that are in conflict with the common values of the society. They follow the rules of delinquent culture through a social communication group such as family, friends, or through close contact with delinquent peers.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank anonymous reviewers.

Ethical considerations

Not applicable.

Funding

Not applicable.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

نحوه بازتاب خرده فرهنگ اعتیاد و نقش آن در زندگی روزمره در فیلم ابد و یک روز

علی باصری^۱ | سیمافرزانه^۲

۱. استادیار، گروه مردم‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی ارتباطات و رسانه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران. رایانامه: baseridon@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری مردم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) رایانامه: sima.farzaneh1974@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف: امروزه در زندگی روزمره مدرن، رسانه‌های عامه‌پسند هم‌چون فیلم‌های سینمایی، منبع اصلی اطلاعات و نقش مهمی در شکل‌دهی به افکارها، آگاهی‌ها، ارزش‌ها و فرهنگ‌ها دارند. از آن میان، رسانه ملی بنا بر مسئولیت اجتماعی خود همواره سعی در بالابردن آگاهی افراد در شناخت مناسبات اجتماعی، و در پی مقابله و مبارزه با آسیب‌های اجتماعی و از جمله پدیده اعتیاد بوده است. فیلم ابدویک روز از جمله فیلم‌هایی که در راستای پدیده اعتیاد در خانواده و آسیب‌های به دنبال آن بوده است. هدف از پژوهش حاضر، بازنمایی تغییرات فرهنگی اجتماعی از جمله پدیده اعتیاد با تأکید بر آثار سینمایی ابدویک‌روز، ساخته سعید روستایی انجام پذیرفته است. هم‌چنین در خلال روایت‌های فیلم، به بساخت واقعیت‌ها و مسائل اجتماعی هم‌چون اعتیاد می‌پردازد.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۴/۱۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۶/۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۷/۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۲/۲۸

روش پژوهش: برای انجام این هدف و تحلیل عملکرد این فیلم از منظر فرهنگی اجتماعی، و از منظر روشی رویکرد کیفی و توصیفی تحلیلی و روش تحلیل محتوا، هم‌چنین روش گردآوری داده‌ها، اسنادی و کتابخانه‌ای و ابزار برای گردآوری داده‌ها، فیش برداری بوده است در قسمت چارچوب مفهومی از نظریه محرومیت نسبی، مسئولیت اجتماعی و نظریه جرم‌انگاری به عنوان فانوس راه استفاده گردیده است.

کلیدواژه‌ها:

اعتیاد،

خرده فرهنگ،

فیلم ابد و یک روز.

یافته‌ها: نتایج نهایی پژوهش حاکی از آن است که پرداختن به موضوعات روزمره با مطالعه فیلم‌های سینمایی، به نحوی که تجربه زیسته افراد بیشتری را بیان کند قطعاً واقعی‌تر به نظر می‌رسد. لذا می‌توان به ایدئولوژی‌ها، باورها و ارزش‌های حاکم بر جامعه در دوره‌ای از زمان پی برد.

نتایج: در بررسی فیلم ابدویک‌روز علاوه بر اطلاعاتی زمینه‌ای و بساخت واقعیت‌ها و مسائل اجتماعی، به آسیب‌های اجتماعی مربوط به خانواده درگیر اعتیاد و زندگی روزمره آنان را به تصویر کشیده است.

استناد: باصری، علی، فرزانه، سیماف، (۱۴۰۳). نحوه بازتاب خرده فرهنگ اعتیاد و نقش آن در زندگی روزمره در فیلم ابد و یک روز، علوم خبری، ۱۳ (۴)، ۲۲۵-۲۴۸.

DOI: <http://doi.org/10.22034/lrsi.2024.464899.1201>

© نویسندگان.

مقدمه

سینما در عصر حاضر، ابزار شکل‌دهی به فرهنگ، هویت، زندگی و هم‌چنین میانجی تأمل در این پدیده‌هاست. یک امر خاصی درون عملکرد اجتماعی سینما قرار دارد که با در نظر گرفتن تماشاگر به عنوان بخشی از ساختار و معنای فیلم، در تبیین شکل‌گیری ذهنیت افراد تلاش می‌کند. به عبارتی دیگر، به سبب رابطه درهم تنیده‌اش با زمینه‌های اجتماعی و بازنمود گفتمان‌ها و اشکال زندگی، میانجی فهم دقیق و ظریف و عمیق از پیچیدگی‌ها و تحولات در حیات اجتماعی می‌باشد. لذا تعامل دیالکتیکی سینما با جامعه، آن را به یکی از قوی‌ترین واسطه فهم جهان اجتماعی مبدل ساخته است (محمدی، ۱۳۹۲: ۸۸).

سینما به دلیل ماهیت چند بعدی بیانش، می‌تواند پیچیدگی و ظرافت بیشتری نسبت به بقیه عناصر هنری داشته باشد. ماهیت دیداری و شنیداری سینما، امکان می‌دهد تا عناصر ساختگی و معنایی به نحو غنی‌تری با هم تلفیق شوند. فیلم سینمایی محل مناسبی برای ایجاد هماهنگی میان ژانرهای چندگانه، نظام‌های روایی و شکل‌های نگارشی گوناگون است. تأثیرگذارترین مورد همانا تراکم فراوان اطلاعاتی است که از طریق سینما در دسترس قرار می‌گیرد (رابرت استم، ۱۳۹۸: ۲۸). از کارکردهای اجتماعی رسانه‌ها با بکارگیری هوشمندانه و کارآمد ارتباط جمعی آموزش، سرگرمی، تبلیغات، مشارکت و بسیج اجتماعی می‌باشد که می‌تواند در راستای دستیابی به اهداف پیش‌گیرانه و مقابله‌ای با سوءمصرف مواد مخدر باشد. یکی از اصلی‌ترین رسانه‌های مدرن، فیلم‌های سینمایی هستند که از وجوه اصلی زندگی روزمره در مدرنیته اخیر که منبع فرهنگی مهمی برای درک ماهیت و علل انحرافات اجتماعی و جرم هستند. از طرفی نقش مهمی در شکل دادن به پندارهای افراد در باره جهان پیرامونی‌شان دارند. فیلم‌ها به تبیین‌های جرم‌شناسی عامه‌پسند نزدیک می‌شوند و پس از تجسم بخشیدن به آن تبیین‌ها، دوباره آن‌ها را به مخاطبان بازمی‌گردانند (بنت، ۱۳۸۶: ۱۱۹). نظریه بازنمایی صورت‌بندی که بر اساس اهمیت بازنمودهای تصویری و متنی رسانه‌های جمعی شکل گرفته است، بر این باور است که رسانه‌ها، تصورات ما را درباره مسائل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی بازنمایی می‌کنند و به شیوه‌هایی که ما درباره این مسائل می‌اندیشیم شکل می‌دهند. هم‌چنین رسانه‌های جمعی هم‌چون فیلم‌های سینمایی، واقعیت اجتماعی را منعکس نمی‌کنند، بلکه واقعیت‌های اجتماعی را در قالب ساختار روایی آن‌ها خلق و به عبارت بهتر بر ساخت می‌شود. لذا واقعیت جدیدی را خلق و زندگی روزمره را تحت تأثیر قرار می‌دهند (سلطانی‌گرددفرامرزی، ۱۳۹۳: ۲۳).

ویژگی خاص سینما را می‌توان از جنبه فناوری، زبان‌شناسی (مصالح بیانی فیلم)، تاریخی (از جنبه ریشه‌های سینما)، نهاد با در نظر گرفتن فرایند تولید که عمدتاً گروهی، فردی یا صنعتی است در نظر گرفت. در واقع فرایند ادراک فیلم که در سالن سینما، بیننده منفرد در مقابل ادراک جمعی قرار می‌گیرد (استم، ۱۳۹۸: ۲۹). سینما علاوه بر جنبه هنری، کارکردهای رسانه‌ای ویژه‌ای مانند اطلاع‌رسانی، سرگرمی و آموزش را نیز شامل می‌شود. لذا با استفاده از کارکردهای آگاهی‌بخشی و پیام‌رسانی، با رویکرد فرهنگی می‌تواند با نشان دادن واقعیت و ایجاد نگرش‌های جدید با زمینه‌های بروز و شیوع آسیب‌های اجتماعی به‌ویژه اعتیاد مبارزه کند. اعتیاد یکی از مهم‌ترین انحرافات اجتماعی در سطح جامعه که پایه و اساس بسیاری از معضلات و آسیب‌های اجتماعی محسوب می‌گردد. اعتیاد علاوه بر پدیده‌ای روانی و شخصیتی، یک پدیده اجتماعی است. اعتیاد به مواد مخدر، بیماری عودکننده مزمنی که با اختلالات انگیزشی شدید و از دست دادن تسلط رفتاری همراه است. مشکلات مرتبط با مصرف مواد مخدر، جرم و جنایت، سرقت، تجاوز، قتل و فروپاشی خانواده را می‌توان اشاره کرد که منجر به اثرات منفی بر سلامت فردی، خانوادگی، آموزشی، شغلی و زبان‌های مالی و بار اجتماعی سنگینی را بر جامعه تحمیل می‌کند (میرزایی، ۱۳۸۹: ۵۴).

هم‌نوابی در بین افراد از طریق وجود تعلقات در جامعه از جمله عضویت در اجتماع و برقراری ارتباط با دیگران که فقدان آن، عامل جرم و بزه‌کاری است. اعتیاد به واسطه ایجاد بیماری و کاهش طول عمر، علاوه بر به خطر انداختن سلامت فرد، سلامت

جامعه را نیز به خطر می‌اندازد. عدم سلامت جامعه، منجر به آلودگی محیط زیست و کاهش انرژی تولیدی، نابودی سرمایه‌های مادی و انسانی، افزایش بیکاری، عدم امنیت اجتماعی و کاهش اعتبار بین‌المللی را به همراه دارد.

سینمای ایران در رویکرد به مسائل حاد اجتماعی همواره، پدیده اعتیاد یکی از سوژه‌های مهم و قدیمی که یکی از اصلی‌ترین زمینه‌های فروپاشی فرد و خانواده بوده و معتادان از شخصیت‌های همواره مطرح فیلم‌های عامه‌پسند ایرانی بوده است. از فیلم‌های محبوب که مفهوم اعتیاد به اشکال گوناگون مطرح شده، می‌توان به فیلم‌های گوزن‌ها (مسعود کیمیایی، ۱۳۵۴)، سنتوری (داریوش مهرجویی، ۱۳۸۵)، بوتیک (حمیدنعمت‌الله، ۱۳۸۲)، مهمان مامان (داریوش مهرجویی، ۱۳۸۲) و خانه‌ای روی آب (بهمن فرمان‌آرا، ۱۳۸۰) اشاره کرد. در این فیلم‌ها، ویژگی‌های اجتماعی و شخصیتی متفاوتی را به معتادان نسبت داده و تبیین‌ها، باورها و اندیشه‌های مختلف و گه‌گاه متضادی ارائه داده‌اند. تحلیل محتوای فیلم، مجموعه‌ای از بازنمایی‌های نوشتاری، دیداری و شنیداری که محتوای کلی را شکل می‌دهند با تمرکز بر سه مؤلفه درمحتوای فیلم، دیالوگ، کنش و راوی که بهترین کمک‌رسان در تحلیل هستند امکان‌پذیر خواهد بود.

فیلم ابدویک روز روایت‌گر خانواده‌ای که درگیر مشکلات مختلفی از جمله اعتیاد، فقر، بیکاری و مشکلات خانوادگی هستند. به دنبال رهایی از این مشکلات، داستان‌هایی در حین تدارک مراسم عروسی سمیه شکل می‌گیرد، که منجر به اتفاقات و تغییراتی در رابطه بین افراد خانواده می‌شود. انتخاب این فیلم در مورد سبک زندگی و روزمره خانواده درگیر اعتیاد، به شیوه هدفمندانه و از جمله آثاری است که در دهه نود بر پرده سینما اکران شد و مورد توجه مخاطبان و جشنواره‌ها قرار گرفت. هدف از این پژوهش بازنمایی فیلم سینمایی ابدویک‌روز و مسئله مربوط به اعتیاد، بررسی و کشف زبان بیان آثار سینمایی، رویکردهای محتوایی در مطالعات این اثر سینمایی برای درک مفاهیم و ایدئولوژی‌ها در لایه‌های پنهان و دلالت‌های ضمنی زندگی می‌باشد.

سؤالات پژوهش

- ۱- فیلم سینمایی ابدویک‌روز، مسائل مربوط به اعتیاد را چگونه بازنمایی می‌کند؟
- ۲- درباره مسائل اعتیاد در فیلم چه نوع تبیین‌هایی مطرح شده است؟
- ۳- مقوله‌هایی هم‌چون احساس بی‌هنجاری و انزوای طلبی چه نقشی در ساختار خانواده معتاد دارد؟
- ۴- سینما در زمینه بازنمایی آسیب‌های اجتماعی مربوط به اعتیاد و زمینه‌گرایی افراد، به چه عواملی توجه می‌کند؟

ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش

چارچوب مفهومی پژوهش

مسائل و پدیده‌های اجتماعی چندبعدی بوده و از علت‌های گوناگون نشأت می‌گیرد. لذا نمی‌توان به آن‌ها نگاه تک‌عاملی داشت. از آنجایی که انسان موجودی چند بعدی و غیرقابل پیش‌بینی است، در واقع برای تبیین مسائل مرتبط با انسان، نمی‌توان از یک تئوری خاص استفاده کرد. به بیان دیگر هر کدام از تئوری‌ها، بخشی از مسئله را مورد بررسی و تبیین می‌نمایند و به تنهایی از جامعیت برخوردار نیستند. لذا نظریه‌ها و تئوری‌های مختلف مکمل یکدیگرند. نظریه‌هایی که به تبیین علل سوء مصرف موادمخدر پرداخته‌اند از رویکردهای زیست‌شناختی، روانشناختی و مردم‌شناسی استفاده کرده‌اند.

از منظر زیست‌شناختی، از لحاظ فیزیولوژیکی، سیستم عصبی مرکزی افراد که عمدتاً از مغز و نخاع تشکیل شده انتقال دهنده‌های عصبی، مواد مخدر را طوری پردازش می‌کند که تجربه لذت‌بخش نادری را برای فرد ایجاد می‌کند. از منظر روان‌شناختی، افراد مضطرب و دارای عزت‌نفس پائین، به منظور کسب اعتماد به نفس و رهایی از تنش و رسیدن به آرامش، به مواد مخدر روی

می‌آورند. از منظر مردم‌شناختی، اهمیت ساختار فرهنگی-اجتماعی قابل بررسی می‌باشد. از رویکرد کارکردگرایان ساختی، با ضعیف شدن هنجارهای اجتماعی، گرایش افراد به سوی مواد افزایش می‌یابد. سریع‌تر و پیچیده‌تر شدن تحولات اجتماعی، هنجارهای اجتماعی را مبهم‌تر و نهایتاً به بی‌هنجاری کشیده می‌شوند که بستر مناسبی برای کشیده شدن فرد به سمت مواد، متلاشی شدن خانواده‌ها (طلاق و جدایی والدین)، جدایی از دوستان را به همراه دارد (دانایی، ۱۳۹۴: ۴-۵).

نظریه‌های کنترل اجتماعی بر این باورند که همه مردم استعداد گریز از قانون را دارند و جامعه مدرن بستر بسیاری از فعالیت‌های غیرقانونی از جمله رفتارهای بزه‌کارانه و مصرف مواد را فراهم کرده است که پاداش و لذت فوری و آنی به دنبال دارد. "هیرشی" در نظریه کنترل اجتماعی ۴ عنصر را باعث پیوند افراد با جامعه می‌داند:

۱. تعلق: اهمیت ندادن فرد به هنجارهای اجتماعی و تمایلات و انتظارات دیگران، منجر به تضعیف پیوند وی با جامعه گردیده و خود را آزاد انگاشته تا مرتکب انحراف شود. به عبارتی احساس تعلق به دیگران و نهادها مبتنی بر درونی کردن هنجارها می‌باشد.
 ۲. تعهد: در فعالیت‌های متداول زندگی روزمره، برای حفظ موقعیت فردی، انرژی و کوشش و زمان خود را صرف امور مرسوم مانند تحصیل، کسب شغل و شهرت، منزلت و پس‌انداز داشته و از ارتکاب به کجروی می‌پرهیزند.
 ۳. مشغولیت: بیشتر افراد در طول زندگی خود و درگیری در امور روزمره زندگی، با داشتن زمان و انرژی محدود، منجر به محدود شدن رفتارها نیز می‌گردد. افراد بیکار فرصت بیشتری برای هنجارشکنی دارند.

۴. اعتقاد: باور داشتن افراد به اصول اخلاقی و نظام هنجارهای اجتماعی و رعایت قوانین، احساس وظیفه اخلاقی نسبت به دیگران را برمی‌انگیزد. تضعیف چنین اعتقادی منجر به کجروی خواهد شد (هیرشی، ۱۹۶۹، به نقل از ابراهیم‌بای‌سلامی، ۱۳۸۷: ۴).

مفهوم محرومیت نسبی توسط جامعه‌شناسان جودیس بلاو و پیتر بلاو (۱۹۸۲) مطرح شده است. آن‌ها مفاهیمی را از تئوری آنومی با مفاهیمی در مدل‌های بی‌سازمانی اجتماعی ترکیب کرده و معتقد بودند که افراد طبقه پایین ممکن است هنگام مقایسه شرایط زندگی خود با افراد ثروتمند، احساس محرومیت نمایند. نهایتاً منجر به احساس بی‌عدالتی و نارضایتی گردیده و عدم اعتماد را در آن‌ها پرورش می‌دهد. لذا شانس پیشرفت آن‌ها از طریق معیارهای مشروع مسدود گشته و احساس ناتوانی که منجر به دشمنی و پرخاشگری و سرانجام خشونت و جرم را به دنبال دارد (باقری، ۱۳۸۹: ۵).

نظریه مسئولیت اجتماعی معتقد است که آزادی و مسئولیت دو روی یک سکه هستند و رسانه‌ها نیز در قبال مصالح و منافع ملی و پاسخ به نیازهای جامعه مسئولیت دارند. با توجه به مقوله اعتیاد، رسانه موظف است که در قبال برنامه‌های ارائه شده در این زمینه، طوری اعمال کند که منجر به اشاعه ناهنجاری در مخاطبان و جامعه نگردد. عمده کاربرد این نظریه، بر شناخت مسئولیت رسانه و آگاهی رسانی و ارائه راه‌های پیشگیری در زمینه آسیب‌های اجتماعی به ویژه مبحث اعتیاد است (حاجی‌عسگری، ۱۴۰۱: ۱۰).

بر اساس نظریه جرم‌انگاری، مصرف مواد مخدر در ابتدا جنبه دارویی و پزشکی داشته و بشر به آن هم‌چون یک مشکل اجتماعی عمده نگاه کرده است. برای جرم‌انگاری مصرف مواد مخدر، مبانی اخلاقی، مذهبی و ضرر را می‌توان در نظر گرفت. ممکن است فرد مصرف‌کننده در نتیجه مصرف مواد مخدر، دست به اعمالی بزند که با معیارهای اخلاقی جامعه سازگار نباشد. از منظر این نظریه، قانون‌گذار می‌خواهد از عملی که قبلاً عنوان مجرمانه داشته سلب مجرمیت کند و برای آن ضمانت اجرای مدنی یا اداری در نظر بگیرد. در حوزه مواد مخدر، جرم‌زدایی به از میان برداشتن ممنوعیت مربوط به داشتن مقداری مواد مخدر برای مصرف شخصی تعبیر شده است. آنان معتقدند که مصرف مواد مخدر را باید یک مشکل بهداشت عمومی تلقی کرد (رحمدل، ۱۳۸۲: ۲۴۲-۲۴۰).

پیشینه پژوهش

تحقیقات متعددی درباره پدیده اعتیاد در خانواده‌ها انجام شده است که بر شناخت وجوه و پیامدها و عوارض مصرف تأکید داشتند و هم‌چنین به نحوه‌ی تصویرسازی از فرد معتاد توجه داشته‌اند.

حاجی علی عسگری و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی باعنوان رسانه ملی و پیشگیری از اعتیاد (تحلیل محتوای مستند شوک)، ابعاد مختلف اعتیاد را از زبان معتادان به تصویر کشیده‌اند. هم‌چنین به بازنمایی فنی، شامل زوایای دوربین، نحوه سوژه‌سازی رسانه‌ای و نوع تصویر نیز توجه شده که دارای کارکردهای قوی رسانه‌ای بر ذهن مخاطب و آگاهی‌دهندگی از تصویر یک معتاد در بین مردم می‌باشد. آنان با توجه به کارکردهای رسانه‌های جمعی و جامعه‌پذیری با استفاده از نظریه یادگیری اجتماعی به بررسی پرداخته‌اند. بیات و نرسیانی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان بازنمایی نشانه‌شناسانه تحولات اجتماعی در فیلم‌های سینمایی دهه ۸۰ و ۹۰ ایران، نشانه‌شناسی فیلم‌های جدایی نادر از سیمین و ابدویک‌روز، به بازنمایی تحولات اجتماعی آن دوره پرداختند. در تحلیل این فیلم‌ها، از نشانه‌شناسی روش‌های تحلیل کیفی و از الگوی روایی بارت و الگوی هم‌نشینی و جانشینی سوسور استفاده شده است. در جمع‌بندی پژوهش، آنان مضامینی از جمله پنهان‌کاری، دروغ، مهاجرت، تقابل سنت و مدرنیته، خانه‌های آشفته و زندگی متزلزل، نمایش اوج تباهی و ویرانی، مسدود بودن مسیر حرکتی برای طبقه فرودست و چهره عریان فقر به تصویر کشیده شده است.

طهرانی (۱۳۹۵) در پژوهشی به نقش رسانه‌های جمعی، فضای مجازی و پوشش‌های مردمی در پیشگیری از اعتیاد پرداخت. وی اشاره می‌کند که در برخی از رسانه‌ها، به مواد مخدر بیشتر به عنوان یک موضوع مجرمانه نگریسته و تلقی مجرمانه وجود دارد. در حالی که با مطالعات انجام گرفته گرایش جدید در این زمینه، دور شدن از این تلقی مجرمانه و توجه به معتاد به عنوان یک بیمار است که باید به جای زندانی شدن و برخوردهای صرفاً قضایی، مورد مداوا و درمان قرار بگیرند.

دونالدسون و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان قرارگرفتن در معرض رسانه‌ها و باورهای اعتیاد به مواد مخدر نشان دادند که قرار گرفتن در معرض اطلاعات مربوط به محصولات دخانیات در منابع رسانه‌ای ممکن است بر اعتقادات فرد معتاد تأثیر بگذارد. از منظر پاسخ‌دهندگان، سیگار و دخانیات، قلیان و سیگار الکترونیک اعتیادآور است.

آنچه تحقیق حاضر را با سایر پژوهش‌های مذکور متفاوت می‌کند، بررسی از منظر انسان‌شناختی و با رویکردی ژرفانگر بوده است.

روش‌شناسی پژوهش

حساسیت موضوع تحقیق ما را به سوی رویکرد کیفی، توصیفی-تحلیلی عمیق از موضوع مورد مطالعه هدایت کرد. داده‌های این پژوهش به صورت کتابخانه‌ای و ابزار جمع‌آوری اطلاعات فیش برداری بوده است. روش تجزیه و تحلیل متون انتخابی مبتنی بر تحلیل ساختار متنی فیلم است. واحد تحلیل بر اساس سکانس‌های فیلم، موضوعات، جمله‌ها یا دیالوگ‌های به کاررفته در فیلم، اهداف را مورد بررسی و مطالعه قراردهد. لذا پس از گردآوری داده‌ها، اطلاعات طبقه‌بندی شده و در پیکره پژوهش مشخصات در متن بیان می‌شود. پژوهش مذکور به لحاظ ماهیت در گروه پژوهش‌های کیفی می‌باشد که به محقق اجازه می‌دهد در مورد ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای شخصیت‌های افراد در فیلم مورد مطالعه، اطلاعاتی را گردآوری نماید. به دلیل ماهیت موضوع پژوهش، که درک معنا یا ماهیت تجارب زیسته افراد در فیلم بود روش کیفی شیوه‌ای کارآمد برای فهم جزئیات مربوط به فرایندهای فکری جامعه، سبک زندگی روزمره آنان و برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های مربوط به چگونگی و چرایی راهبرد مناسبی است.

زمینه کاربردی تحلیل محتوا در پژوهش، رسیدن به حقیقت در حوزه‌هایی از جمله: نسخه‌های چاپی، نوشته‌ها، رسانه‌های پخش، موارد ثبت شده و مشاهدات می‌باشد. لذا کاربرد آن در سه مقوله اصلی، استنباط در مورد مرجع ارتباطات، توصیف و استنباط در مورد خصوصیات ارتباطات و استنباط در مورد تأثیر ارتباطات می‌باشد (مؤمنی و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۹۷). طرح در این تحقیق برای بررسی

چگونگی بازنمایی مسئله اعتیاد در فیلم سینمایی *ابد و یک روز*، از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. تحلیل محتوا برای تحلیل داده‌های متنی، با توجه به عنوان پژوهش و اهداف و سؤالات از رویکرد تحلیل محتوای آشکار در برابر تحلیل محتوای پنهان که در گیر تفسیر معنای متن است به تحلیل پنهان می‌پردازد. محقق با مقایسه مستمر داده‌ها به الگوی مستتر در آن‌ها پی می‌برد. در واقع تحلیل کیفی به پژوهشگر اجازه می‌دهد که اصالت و حقیقت داده‌ها را به گونه ذهنی ولی با روش علمی تفسیر کند. به عبارتی دیگر، تحلیل محتوای کیفی با واکاوی مفاهیم، اصطلاحات و ارتباطات بین مفاهیم سعی در استنباط و آشکار کردن الگوهای پنهان در متون دارد.

یافته‌های پژوهش

فیلم مورد نظر در خلال روایت‌های خود، به بر ساخت واقعیت‌ها و مسائل اجتماعی هم‌چون اعتیاد می‌پردازد و بر نقش فرهنگ، ساختار اقتصادی-اجتماعی تأکید می‌کند. به عبارتی فیلم ابعاد یا عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی و سرانجام فرهنگی را مورد توجه قرار می‌دهد. نگاه متعهد سازنده آن به جامعه، مردم و کشورش که چند روز از *ابد و یک روز* زندگی برخی خانواده‌های همین سرزمین را به تصویر کشیده است. خانواده‌هایی که به واسطه اعتیاد، دچار آسیب‌های اجتماعی مانند بی‌خانمانی، بی‌اعتمادی اجتماعی، سرقت، بی‌کاری و..... شده‌اند. با توجه به سؤال پژوهش در رابطه با توجه سینما در بازنمایی آسیب‌های اجتماعی وابسته به اعتیاد می‌توان بیان کرد که بازنمایی‌های رسانه‌ای درباره آسیب‌های اجتماعی هم‌چون اعتیاد بدین گونه می‌باشد که آنان مسائل اجتماعی را تعریف و به متن تبدیل کرده و ایده‌هایی درباره اعتیاد (مواد مخدر، ماهیت، اخلاق، مجرم‌شدن، مصرف‌کنندگان، قاچاق چپان، تولیدکنندگان، اجرای قانون، عدالت و تنبیه) ارائه می‌دهند. فیلم‌های سینمایی منبع مهمی برای درک ماهیت و علل انحرافات اجتماعی هستند. تبیین‌های بازنمایی فیلم *ابد و یک روز* در مسائل مربوط به اعتیاد به تفصیل در زیر شرح داده شده است.

زمینه ساختاری

بازنمایی فیلم مذکور در مسائل مربوط به اعتیاد یکی از اهداف پژوهش می‌باشد؛ فیلم *ابد و یک روز*، بازتاب آدم‌ها، رویدادها، دیالوگ‌ها و ریتم خوب فیلم به خانواده قربانی اعتیاد و زمینه سبب‌ها، علل و بستر ایجادکننده آن در مسئله‌ای خرد در سطح فرد، خانواده و دوستان می‌داند که عدم اعتماد به نفس یا ضعف شخصیتی را نیز به همراه دارد. فیلم *ابد و یک روز* نحوه‌ی زیست یک خانواده گرفتار اعتیاد در طبقه فرو دست جامعه را با دقت توصیف می‌کند. در حقیقت با طرح یک خانواده آسیب دیده، به لایه‌های درونی خانواده ورود می‌کند. مکانیزی که در یک موقعیت خارج از تعادل بهتر می‌تواند خود را بروز دهد. فیلمی که باور به تقدیرگرایی و اعتقادات سنتی این خانواده را به خوبی به تصویر کشیده است. نمای ابتدای فیلم در حالی آغاز می‌شود که سمیه، اعظم و نوید در حال تمیز کردن خانه و دور ریختن وسایل اضافی و زباله‌هایی هستند که مادر در خانه جمع‌آوری کرده است. مادر سر می‌رسد و نمی‌گذارد آن‌ها به کار خود ادامه دهند. از همان ابتدا بعد از عطسه، اعظم به سمیه می‌گوید: "صبر اومده دیگه اونو ننداز دور"، نشان می‌دهد با یک خانواده تقدیرگرا روبرو هستیم. دود کردن اسفند برای دفع بلا در سه صحنه و بی‌رونقی مغازه مرتضی از نگاه مادر، دود نکردن اسفند بوده است. مرتضی وجود محسن را دلیل رفتن برکت از کارش می‌داند. در واقع افراد منفعل در وضع فلاکت‌باری که در آن قرار دارند را به نوعی تقدیر و سرنوشت خود می‌دانند. به عبارتی با این باور تسلیم سرنوشت خود هستند و تلاشی برای بهبود وضعیت خود نمی‌کنند. در این خانه اوضاع به گونه‌ای است که گویی شرایط نه از این بهتر می‌شود و نه بدتر!! برای آدم‌هایی که به نظر می‌رسد به سرنوشت خود آگاه شده‌اند قرار نیست اتفاقی زندگی آنان را تغییر دهد. به نوعی گرفتار یک جبر ابدی تقدیری و پایان‌پذیر هستند. "در خونه‌ای زندگی می‌کنیم که سال‌هاست شب‌ها تصمیم می‌گیرند درست بشن و زندگی‌شان را تغییر دهند، اما صبح دوباره تسلیم وضعیت می‌شن و یادشون میره". "تو خونه ما هیچی تمومی نداره از ظرف کثیف بگیر تا نیش همه به هم.

اینجا کسی عوض بشو نیست هر کی از اینجا نره از سگ کمتره". در انتها به مانند مادر خود که از همه چیز ناراضی بوده و تقاضای مرگ خود را از خدامی خواهد می‌رسند. "خدایا من چرا نمی‌میرم" جواب من شماست که خدا بهم داده" تمام بلاها را نشانه‌ای از سرنوشت شوم خود می‌داند. نمای خانه عموماً تاریک، بهم ریخته و داغان است که نشانی از کم بودن امید در زندگی بوده است. خانواده یکی از اساسی‌ترین نهاد تعیین کننده سلامتی و بیماری (جسمی، روحی) افرادش به حساب می‌آید. مسلماً والدین نخستین و مهم‌ترین نقش را در عملکرد سالم و سازگاری فرزندان ایفاء می‌کنند. به عبارتی دیگر، خانواده اولین پایه‌گذار شخصیت، ارزش‌ها و معیارهای فکری فرزندان است. به طور کلی توانایی خانواده در ساختار خانواده در امراتی از جمله: هماهنگی در تغییرات، حل تضادها و تعارضات، همبستگی میان اعضاء، رعایت حدود در میان آن‌ها، اجرای مقررات و اصول حاکم با هدف حفظ کل نهاد می‌باشد. از طرفی تغییرات در فرایندهای مذکور، شخصیت‌های متفاوتی را در خانواده شکل می‌دهد. لذا حذف یکی از والدین زمینه‌ساز آشفتگی در ساختار خانواده است. در این خانواده، فقدان پدر و سرپرستی وظیفه‌شناس در خانواده بسیار نمایان می‌باشد. در این موقعیت، کارکردها و وظایف دیگر اعضای خانواده باید به گونه‌ای تغییر کند که بتواند جای خالی والد حذف شده را پر کند. در غیر این صورت اعضای خانواده دچار آشفتگی و ناهنجاری خواهند شد (حیبی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲).

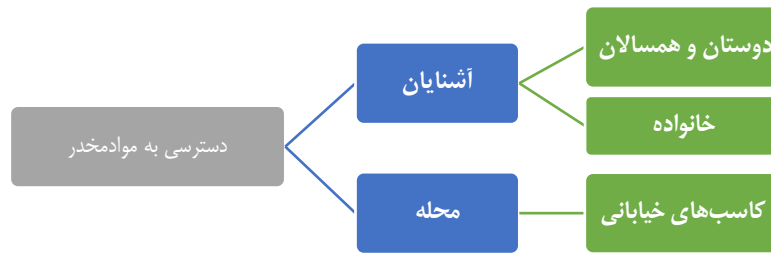
فشار ساختاری یا عوامل شتاب دهنده

با توجه به مطالعه و تحلیل محتوای فیلم ابد و یک روز، با توجه به اهداف پژوهش، در تبیین علل اعتیاد مقوله‌هایی مانند خانواده (اعتیاد والدین، طرد از خانواده، تربیت نادرست فرزند)، محله، دوستان و همسالان، وضعیت آنومیک (مشکلات روانی)، دسترسی به مواد مخدر، بیکاری را می‌توان از عوامل شتاب دهنده اعتیاد در ساختار خانواده برشمرد.

خانواده: یکی از نهادهای مهم اجتماعی که اهمیت و نقش‌های مختلف آن مورد توجه علمای مذهبی، صاحب‌نظران تعلیم و تربیت، جامعه‌شناسان و روان‌شناسان قرار گرفته است. امروزه در جامعه ما، هنوز نهاد خانواده پابرجاست و سرنوشت افراد خانواده به هم گره می‌خورد. لذا اعتیاد یکی از افراد می‌تواند تمام خانواده را مسئله دار کند. در فیلم اثر اعتیاد بر خانواده کاملاً مشهود است. موضوع اصلی و محوری فیلم ابد و یک روز، اعتیاد و آسیب‌هایی که در بستر خانواده مطرح شده است. بیشترین لوکیشن در خانه افراد درون خانواده است. با دومؤلفه اعتیاد و خانواده می‌توانیم وضعیت و موقعیت جامعه را از این خانواده و روابطشان درک کنیم. در این خانواده احتمالاً اعتیاد فرزندان متأثر از وضعیت درونی خانواده و موقعیت پدر در محل سکونت و شبکه ارتباطی بوده است. حتی در دیالوگی درباره مادر می‌گویند: "اجداد او همه تریاکی بودند او فقط تولید مثل بلد بوده نه بزرگ کردن" که نمایانگر محرومیت فرزندان از خانواده خوب می‌باشد. حتی در سکانسی مادر می‌گوید: "قدری از اون به پهلوی من بمال" گویا استفاده از مواد برای مصارف دیگر از جمله درمان امری عادی است.

محله: محله شهری واحد فیزیکی، اجتماعی یا سازمان‌های اجتماعی بزرگ‌تر از خانواده و کوچک‌تر از شهر که دارای ارزش کارکردی یا فضایی هویت دار می‌باشد. وضعیت کالبدی در برخی از محله‌ها به ویژه در طبقات پایین و محلات پایین شهر یک نوع نظام حمایتی را در روابط شکل می‌دهند. نبود ارزش‌های مذهبی و اخلاقی، حضور گروه‌های مختلف مهاجر، تراکم جمعیت، ضعف سرمایه فرهنگی، بی‌کاری یا فقدان شغل شخصی به لحاظ موقعیت اجتماعی، سرخوردگی، آشفتگی فضای فرهنگی و ارزشی غالب، ضعف نظارت و کنترل اجتماعی از جمله عوامل مربوط به محل سکونت است که می‌تواند موجب گرایش فرد به مواد مخدر شود. با توجه به متن فیلم افراد محله بیشتر یا مشتری مواد هستند یا بی‌توجه به یکدیگر در منازعات و گرفتاری‌ها. در سکانس دعوی مرتضی و محسن با دوست امیر وسط کوچه، کسی برای حل و فصل دعوای مداخله نمی‌کند. آنها گویی در جهان دیگر زندگی می‌کنند. بیشتر کسانی که در محله دیده می‌شوند یا مشتری هستند یا بی‌توجه به دیگران (امیری، ۱۳۹۸: ۱۴).

دسترسی به مواد مخدر: افراد در مناطقی که دسترسی به مواد مخدر برایشان آسان تر است گرایش بیشتری برای ارتکاب جرایم از جمله مواد مخدر دارند، لذا در نتیجه آن عدم امنیت اجتماعی حاصل گردد. ایران به دلیل همجواری با دو کشور تولیدکننده انبوه مواد مخدر (افغانستان و پاکستان) همواره در معرض تهدید مواد مخدر است. دسترسی به مواد مخدر به عواملی از قبیل: وضعیت جغرافیایی کشور، استان و محله، نقش قوانین، قاطعیت و نحوه اجرا قوانین، برنامه ریزی های مسئولان برای مهار آن، فعالیت های قاچاق چیان بین المللی، منطقه ای و بازار پر رونق در کشوری باشد. در دسترسی به مواد مخدر، علاوه بر مسائل اجتماعی مذکور، فرد معتاد مورد نیاز خود را می تواند در درون خانواده توسط یکی از اعضای معتاد خانواده، دوستان و

شکل ۱. نمودار راه های تهیه مواد مخدر

همسالان، کاسب های خیابانی و قاچاق چیان محل سکونت خود تهیه کند.

دوستان: یکی از مهم ترین عوامل مؤثر در رشد و تکامل شخصیت آدمی در دوران نوجوانی که منجر به کسب تجارب می شود دوستان و همسالان می باشد که در توسعه شخصیت نوجوان نقش دارد. نوجوانان برای پیدا کردن هویت خود به دنبال الگویی است که هم به او کمک کنند و هم او را قبول داشته باشد و به راحتی پیشنهاد دوستان را پذیرفته تا نشان دهد بزرگ شده است و شرایط برای معتاد شدن او به راحتی فراهم می شود. اگرچه فرد معتاد با دخالت خانواده، جامعه و مسئولان به مرکز بازپروری برای ترک اعتیاد می رود، ولی با اولین پیشنهاد از دوست و رفیق معتاد خود، دوباره مصرف را شروع خواهد کرد.

وضعیت آنومیک: در نظریه آنومی مرتون، عدم انطباق با محیط اجتماعی منجر به کج رفتاری می شود. دو عنصر در ساخت فرهنگی که شامل اهداف تعریف شده فرهنگی و ابزار نهادی شده مطرح گردیده که عدم انطباق براساس ناموزونی اهداف و یا ابزارهای دستیابی به اهداف شکل می گیرد. که اگر راهها و وسایل مشروع جهت دستیابی به اهداف محدود باشد، تنش ساختی در آن ها بوجود می آید (باقری، ۱۳۸۹: ۴).

وضعیتی در جامعه که از ضعف هنجارها در نظارت به رفتارهای افراد اجتماع برخوردار است. به عبارتی در آن نظارت جامعه به رفتار افراد و هنجارها ضعیف شده یا از بین برود و از شدت نفوذ نظارت کننده هنجارهای اجتماعی در جامعه کاسته شود. گاهی قاعده نظم های اجتماعی از هم گسیخته و نفوذ نظارت کننده جامعه بر گرایش های فردی، کارایی خود را از دست می دهد و افراد جامعه را به حال خودشان واگذار خواهند شد. در این هنگام افراد فقط هدف های شخصی را دنبال می کنند. در واقع یکی از علت های گرایش افراد به اعتیاد، عدم رسیدگی به خواسته های عاطفی آنان توسط اجتماع می باشد.

بیکاری: بیکاری به عنوان یک عامل زمینه ای، از طرفی، به فقر شخص و از سوی دیگر، سبب ایجاد بیماری های روانی، افسردگی، ضعف اعتماد به نفس و از بین رفتن امیدواری می شود که در نهایت در کنار عوامل دیگر به اعتیاد شخص منجر و موجب گسیختگی از نقش های اجتماعی و روابط شود. اوقات فراغت فرد به دلیل بیکاری افزایش یافته، چنانچه برای آن برنامه ریزی منطقی و مناسبی اتخاذ نگردد بستر تمایل به اعتیاد مهیا گشته و به دلیل نداشتن درآمد مکفی و آبرومند، به خرید و فروش مواد روی می آورد.

شکل ۲. نمودار انواع فشار ساختاری و عوامل تشدیدکننده

تحلیل فیلم

مطالعه و تحلیل فیلم به مثابه یک آثار هنری، از بعد زیباشناختی و از منظر مردم‌شناختی، ارتباط بین ساختار و محتوای فیلم را با ساختارهای عینی، خرده‌فرهنگ‌ها و واقعیات اجتماعی را مورد بررسی قرار می‌دهد. فیلم‌سازی در حوزه سینما، یکی از مهم‌ترین مصادیق تأثیر و تأثر آثار هنری و شرایط اجتماعی می‌باشند. در واقع فیلم‌های سینمایی بازخورد وضعیت آن دوره و از طرفی انعکاس دهنده دوره‌های تاریخی خود می‌باشند که می‌توانند گاهی آن را تغییر دهند. لذا سینما ابزاری است که ما را به سمت تفسیر بصری جهان اجتماعی و شهری هدایت می‌کند.

مانستربرگ، پدر معنوی مجموعه‌ای از گرایش‌های حاکم بر نظریه فیلم، بر حضور تماشاگر فعال تأکید دارد. تماشاگری که فواصل فیلم را با تفکر و احساس خود پر می‌کند. تماشاگر به رغم آگاهی‌اش نسبت به مصنوعی بودن تصویر فیلم، احساس عمق آن را می‌پذیرد و لذا فیلم رخدادهای ذهنی می‌آفریند و در نهایت نه روی سلولویید بلکه در ذهن تماشاگر وجود دارد (استم، ۱۳۹۸: ۵۴). فیلم ابدویک روز به نویسندگی و کارگردانی سعید روستایی، تولید سال ۱۳۹۴ برنده سیمرغ بلورین در سی و چهارمین دوره جشنواره فیلم فجر، از جمله فیلم‌هایی می‌باشد که سعی داشته مباحث اجتماعی را صریح و بی واسطه بیان کند. در واقع این فیلم، بخشی از زندگی نه چندان کوچک جامعه را به خوبی به تصویر کشیده و به یکی از بهترین آثار سینمایی تبدیل گشته است. علت انتخاب این فیلم که توانسته است به خوبی جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی را در بافت‌های واقعی نمایش دهد، وجود گفت‌وگوهای محاوره‌ای و رفتارهای زبانی عامیانه می‌باشد. در فیلم به مفهوم مشاجرات والد فرزندی، نزاع‌های خانوادگی میان سایر اعضا اشاره کرده است. ادبیات گفتگوی اعضای خانواده با یکدیگر تابوشکنانه است. خرده فرهنگ گفتگوی اعضای با یکدیگر در صحنه‌هایی با دشنام و تحقیر عجین است. چرا که شخصیت‌پردازی تعدادی از بازیگران بر مبنای این الفاظ است تا مخاطب بهتر کارکرد فیلم را درک کند. از عبارتهای بی‌ادبانه مصطلح در فیلم شامل: اهانت‌ها "شما هیس سرتون نمیشه، نه؟ آدم باید خفه شو رو حتماً بهتون بگه". گلایه‌ها/ انتقادهای نیش‌دار "این همه من کمپ دیدم، یکیش مثل این جا بی در و پیکرنیست، آدم گناهکار می‌شه حال تو رو می‌پرسه".

عبارتهای تحقیرآمیز "دوپاکت سیگار من کل دخل توئه بابا، مال این حرفها نیستی".

تحمیل کننده‌های پیام "این قدر پاچه من رو نگیرید!، مثل بچه آدم حرف بزن!".

تهدیدها "تویک دفعه دیگه دست رو این بچه بلند کن ببین من چه جووری جنارتو می‌ریزم کف این خونه".

سرکوب کننده‌ها" بس کن دیگه، بگیر جلوی زبونتو دیگه.

سؤالات چالشی ناخوشایند^{۲۲} وقتی نمی‌فهمی من به تو چی بگم؟، شماها نمی‌خواین به ذره آدم باشین؟ (حسنوندی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۴-۱۸).

فضامحصول تعاملات و روابط کنش‌گران است. خانه با وجود این که تصاویر پراکنده‌ای را به نمایش می‌گذارد، درحقیقت دارای یک کالبد از مجموع تصاویر است و ارزش‌های حقیقت را منعکس می‌کند. با توجه به این که فیلم مذکور، روایت‌گر زندگی مصیبت‌بار خانواده‌ای گرفتار در اعتیاد می‌باشد، به وضوح بیان می‌کند که اعتیاد زمینه‌ساز انواع مسائل ومشکلات اجتماعی، خانوادگی و فردی است. با بررسی آسیب‌های اجتماعی در این خانواده، شاخصی برای شیوه تبیین اعتیاد در این فیلم، نوع آسیب‌های اجتماعی مربوط به خانواده آن‌ها ارائه شده است. از جمله؛ فقر، قاچاق و فروش مواد، طلاق، نابسامانی خانوادگی، بی‌کاری، همکاری با قاچاق‌چیان و زندانی شدن می‌باشد. که تمام موارد مذکور جهت پاسخ به سؤالات پژوهش و در راستای اهداف می‌باشد.

در دقایق اولیه فیلم، در صحنه‌ای اهالی مشغول خوردن شام هستند و مرتضی از بیرون به خانه می‌آید و به اهالی خانه می‌گوید که برای جمع‌آوری معتادان، پلیس مشغول تفتیش خانه‌هاست و مشغول حرف زدن با تلفن است که با متلک‌های خواهران روبرومی‌شود. بعد از این که تلفن را قطع می‌کند، به آن‌ها می‌گوید: "حتماً باید بگم خفه شید تا ساکت شید". این دیالوگ مناسبات را در خانواده نشان می‌دهد. مرتضی قصد دارد با این حرف‌ها خود را به عنوان بزرگتر خانواده عنوان کند. از میان رفتن آرامش و غلبه فضای عصبی بر روابط اعضای خانواده از جمله معضلاتی است که خانواده با آن درگیر است. بهم ریختگی خانه بیان کننده بهم ریختگی ذهن و روان اعضای خانه می‌باشد که مدت‌هاست به دلیل اشتغال ذهنی و درگیری روانی خانواده به موضوع اعتیاد محسن، به نظافت معمول هم توجهی نداشتند. خانه آن‌ها به تعبیر مرتضی به سگدونی هراس‌آوری شبیه می‌شود. خانه‌ای پر از خشم، نیرنگ، آه و نفرین، افسردگی، گریه‌های علیل، زن عقیم، کالاهای تاریخ گذشته در مغازه مرتضی که به باور سمیه، مرگ بهتر از زندگی در آن است. آن‌ها سرشار از مشکلات روحی و جسمی‌اند.

صفات شخصیتی خانواده

شخصیت‌ها در این فیلم، افرادی معصوم نیستند بلکه افرادی منفعت‌طلب، سودجو، خودخواه و غیراخلاقی هستند که تنها به خود فکر می‌کنند. این شاخصه درباره مرتضی به وضوح عیان است. برای بازکردن مغازه ساندویچی و سروسامان گرفتن آن، خواهرش را به بیگانه می‌فروشد و از نوید بیگاری می‌کشد. هدف از فرستادن محسن به کمپ در روز عقد سمیه، این است که باید دور و طرد شود تا کسی صدایش را نشنود. محسن که به ظاهر دلسوز سمیه است ولی در حقیقت از سمیه برای سود شخصی خود پشتیبانی می‌کند. جنگ با مرتضی نه برای حمایت از خانواده، بلکه تسویه حساب شخصی است. حتی مادر که از او چهره مادری بی‌مسئولیت و شریک خلاف‌کاری‌های پسر نمایش داده‌اند، مادری است که در ثانیه‌های سخت فرزندانش به فکر فسنگان و اسکناس تا نخورده است. وابستگی جسمی به فرزندان و عدم توجه آن‌ها جز سمیه و حتی دلسوزی‌اش برای محسن نیز نسنجیده می‌باشد. "چیکارش دارین بزارین بره تو اتاق خودش مواد بکشه جلو در و همسایه نکشه آبرومون میره" یا تصمیم مادر برای پنهان کردن مواد مخدر برای محسن نشان از عدم درایت مادرانه در خانواده می‌باشد. "آن وقتکه چندتاچندتا می‌زاییدی باید به فک تربیتشون بودی، یا اصلاً تو مگه تربیت کردی؟ فقط زاییدی" که به نقش مهم تربیتی مادر اشاره دارد. این فیلم یک نمایش نیست، بلکه یک واقعیت است. خوب و بد معنا ندارد، چیزی مطلق نیست و هر کاری از هر کسی برمی‌آید حتی مادر.

"مادر" پیرزن بیوه و بیمار که برای رفع نیازهای حیاتی خود نیاز به کمک دیگران دارد و تنها کسی که به او رسیدگی می‌کند سمیه است.

"مرتضی" در حالی که در ابتدای فیلم به نظر می‌رسد در نقش بزرگتر خانواده سعی در هدایت خانواده دارد، در مواقع سرنوشت‌ساز، این نقش در قالب شخصیتی او نمی‌گنجد. زمانی که باورمان شده که مرتضی به عنوان حامی بزرگتر و پشت و پناه امیر خواهرزاده‌اش قادر است غائله پیش آمده را مدیریت کند، ناگهان امیر از اتاقش بیرون می‌آید و دایمی را با قدرت بدنی بالاترش به زمین می‌کوبد. بدین ترتیب معادله حمایت شونده و حمایت کننده وارونه می‌شود. یا زمانی که درمی‌یابیم که مرتضی مغازه‌ای دارد که به پایان خود رسیده و اجناس و مواد غذایی‌اش فاسد شده و روی دستش مانده، او محسن را مقصر بدیاری‌هایش در مغازه می‌داند و تهدید می‌کند که هرگز او را در مغازه جدید راه نمی‌دهد. این در حالی است که او در برخی از صحنه‌ها نیز سعی می‌کند جای پدر خانواده را پر کند. وقتی محسن به دست نیروهای پلیس دستگیر می‌شود و مرتضی مواد او را به پشت‌بام خانه همسایه پرتاب می‌کند تا خانواده گرفتار نشود. در صحنه‌ای که دوست امیر به در خانه آمده شهناز از او خواهش می‌کند که از زیر زبان یاسر بیرون بکشد که امیر با چه کسی دعوا کرده است. همچنین مرتضی یک آدم حسابگر معرفی می‌شود که همه چیز را در سود و زیانش تفسیر کند. شخصیت مرتضی با توجه به زمزمه‌های کم و بیش دائمی با تلفن همراه، نوعی مرموز بودن را نشان می‌دهد. که انگار به رغم ظاهر همیشه دلسوز همواره در حال پنهان کردن چیزایی از اعضای خانواده است. از مغازه دوستش گرفته تا مغازه‌ای که در انتهای فیلم متوجه می‌شویم از طریق پولی که از نظیر افغانستانی گرفته سرمایه تأسیس فلافل فروشی را تأمین کرده است. به تازگی با زنی آشنا شده و در تلاش است تا با بهبود اوضاع اقتصادی خود بتواند با او ازدواج کند، مدام به سمیه اصرار می‌کند که با خواستگار افغان از این خانه برود و زندگی خود را نجات دهد. در نهایت بعد از پشیمان شدن سمیه و برگشت به خانه مجبور می‌شود پولی را که از افغان گرفته برگرداند.

"محسن" معتادی است تمام عیار، که انواع مخدر را مصرف، توزیع و پخش می‌کند. او که توسط مرتضی به کمپ فرستاده شده، فرار می‌کند و به خانه برمی‌گردد. شخصیت وی نوعی طردشدگی را تداعی می‌کند کسی که اتاقش کاملاً از دیگران متمایز است. حتی شادی‌اش را هنگام پایکوبی همگانی جدا از دیگران بروز می‌دهد. تمام اعضای خانواده در فیلم بر روی یک چیز اشتراک دارند که وجود همه‌ی بدبختی‌های آن‌ها را اعتیاد محسن می‌دانند. به خود یادآور می‌شوند با اینکه از لحاظ خانواده معمولی و عادی به حساب می‌آیند با وجود او ممکن نیست به طوری که شهناز خانواده را منهای محسن می‌بیند. حسن نیت محسن، به سوء نیت برداشت می‌شود. محسن در نیمه دوم فیلم مشکل اصلی خانه را فریاد می‌زند و دست روی نقطه حساس ماجرا گذاشته است. "سمیه مامانو رو حساب کی می‌خوای ول کنی بری؟ روزایی که توخونه نیستی این آبجی‌ها به مامان آب و غذا نمیدن که یه وقت دستشویی‌ش نگیره، چون خونه زندگیمونو بومیگیره..."

در این فیلم احساس بی‌هنجاری و انزوایی و نقش آن در ساختار خانواده که از اهداف پژوهش بوده است در محسن که نمایان‌گر فردی معتاد است به وضوح مشاهده شده است. محسن هنوز هویت دارد و تعهد و مسئولیت‌پذیری‌اش را نسبت به خانواده از دست نداده، حقیقت را با صدای بلند بیان می‌کند. اما توسط افراد دیگر خانواده طرد می‌شود. چرا که فقر مالی و مشکلات اقتصادی بوجود آمده در خانواده منجر به فروش و معامله اعضای خانواده یا منجر به ازدواج اجباری دختران می‌شود که همه دلیل این همه مشکلات را اعتیاد و بی‌هنجاری محسن می‌دانند.

"شهناز" دختر بزرگ خانواده که به همراه همسر و پسرش در آپارتمانی در حاشیه تهران زندگی می‌کند. رابطه نامساعد پسر با پدر و مادر معضل اصلی زندگی شهناز است.

"اعظم" خواهر وسط سمیه که شوهرش را در یک حادثه از دست داده و ماهانه مبلغی به عنوان دیه دریافت می‌کند و جدا از خانواده زندگی می‌کند. او با وجود اینکه می‌تواند به بهبود زندگی خانواده از لحاظ اقتصادی کمک کند، پول‌هایش را صرف زندگی خود می‌کند.

"لیلا" شخصیت وی با نوعی بی‌مسئولیتی و لاپالایی‌گری شکل گرفته است. بینی آسیب‌دیده، خواب فراوان، شوخی‌های بی‌هنگام، بی‌مחلی به دیگران، پرخاش‌گری، حساس بودن، خودخواهی، بدخلقی، گوشه‌گیری، کشاکش مداوم با سمیه، متفاوت بودن سبک زندگی با دیگران. لیلا به نگهداری و مداوای گربه‌های علیل می‌پردازد و امرار معاش می‌کند. دختری است که سنش از ازدواج گذشته و به شهناز می‌گوید: "ترجیح میدم بهم ترشیده بگن تا شوهری مانند تو داشته باشم". او طرز تفکر خود را مدرن می‌داند که می‌خواهد روی پای خود بایستد و ازدواج نکردن را دستاوردی بزرگ برای خود می‌داند. به دلیل نبود رضایت درونی از خود، در خانواده از هیچ‌کس راضی نیست ولی در ظاهر طوری رفتار می‌کند که کاملاً از خود رضایت دارد. در اوج مشکلات باز به فکر خودش است و نشان می‌دهد وظیفه‌ای در قبال دیگران ندارد بلکه دیگران باید به فکر او باشند. آدم متوقعی که اکثراً دست به کمر است و از دیگران توقع دارد.

"سمیه" جوان‌ترین دختر خانواده، دلسوز، مسئولیت‌پذیر که در حال غم‌خواری، گره‌گشایی و رسیدگی به امور خانه و اعضای خانواده تا اوضاع از آن‌چه که هست وخیم‌تر نشود. او بار تعهدات جمعی را یک تنه به دوش می‌کشد. در سال‌های گذشته مدرک فنی حرفه‌ای خیاطی خود را گرفته و به نوعی چرخه اقتصادی خانه را می‌گرداند. وی در امور آموزشی و مدرسه، نوید را یاری می‌دهد. او خواستگار افغان دارد که از وضع مالی نسبتاً خوبی برخوردار است. قرار است پس از جاری شدن عقد، داماد سمیه را با خود به افغانستان ببرد. سمیه سعی می‌کند از این موقعیت به عنوان حربه‌ای برای فعال کردن سایر اعضای خانواده که خود را به بی‌عاری زده‌اند استفاده کند. در نهایت سمیه در میانه راه دور شدن از خانه، به خاطر قولی که به نوید داده بود بازمی‌گردد و مرد افغان را ترک می‌کند. نام سمیه بیشتر از همه بر زبان‌ها جاری است، نه برای محبت بلکه به منظور ابزاری برای برآورده کردن انتظار و پاس‌خگویی دیگران بدون داشتن حق متقابل از بقیه افراد.

"نوید" کوچکترین عضو خانواده، پسری باهوش، دانش‌آموز ممتاز که ارتباط عاطفی نزدیکی با سمیه دارد. همه امیدش در این خانه پریشان حال، سمیه است. نوید نگران رفتن سمیه از خانه است و از سمیه می‌خواهد اگر قصد رفتن به افغانستان را دارد او را هم همراه خود ببرد.

فقر عملکردی

فقر اقتصادی و فرهنگی که از اثرات سوء اعتیاد در خانواده محسوب می‌شود، تحت تأثیر عواملی چون وراثت نسلی یا وراثت فرهنگی و اجتماعی و نارسایی‌های اجتماعی مرتبط با آن است. در ظاهر امر، فیلم با فقرا هم‌دردی می‌کند و زندگی سخت آن‌ها را به تصویر می‌کشد. اما در سطح پنهان، نگاهی سرزنش‌گر به آن‌ها دارد. فقر می‌تواند ناشی از نابرابری‌ها در ساختار اجتماعی باشد اما در این فیلم فقر در ناشایستگی اخلاقی و منفعت‌طلبی فردی دنبال می‌شود. لذا این خصلت‌ها در درون خانواده است که بحران می‌آفریند. در این فیلم فقر تصویری متفاوت دارد. در این‌جا حکایت فقرا، حکایت قناعت و بی‌نیازی در عین نیاز نیست، بلکه قناعت به نالرزش بدل شده و مادر برای دوختن وسایل کهنه و استفاده چند بار از آن، سرزنش و تحقیر می‌شود. فرزندان در اشاره به یک پتوی کهنه می‌گویند: "گدایی را از ننه باباش به ارث برده دیگه درست بشو نیست". "اون موقعی که نه تا نه تا شکم می‌زایدی باید فکر این روزا رو می‌کردی، فلج‌ها دارن از ۸ صبح تا ۴ بعدازظهر کار می‌کنند اون وقت تو کجایی.... یا زیر پتو یا زیر دوش".

از طرفی افراد بعد از ترخیص از کمپ ترک اعتیاد و برگشت به خانه با چالش‌ها ومشکلات ارتباطی مواجه هستند که ناشی از شرایط گذشته آن‌هاست. آنان در شبکه ارتباطی خانواده اصلی خود با پذیرش خوبی مواجه نمی‌شوند. اعتماد کامل در بین آن‌ها وجود ندارد. رفتار دیگران سرزنش‌گونه می‌باشد. به عبارتی عدم حمایت خانواده و عدم احترام متقابل به وضوح مشاهده می‌شود. حتی شرکت دادن این افراد در مهمانی‌ها و دورهمی‌ها نیز به ندرت انجام می‌پذیرد. به طوری که در فیلم مذکور، برادر معتاد در اتاقی در پشت‌بام زندگی می‌کرده، غذای خود را در اتاق خود به تنهایی می‌خورده و حتی شادی او هم به تنهایی بوده است. تمام موارد مذکور نقش بی‌هنجاری و انزوایی فرد معتاد در ساختار خانواده را بیان می‌کند.

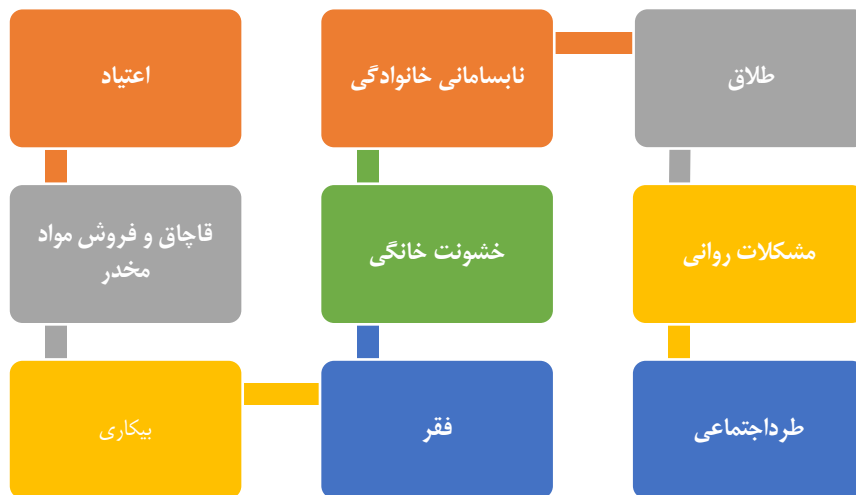
ازدواج و منزلت اجتماعی

ازدواج یکی از اساسی‌ترین پدیده اجتماعی-زیستی و فرهنگی مربوط به جامعه و انسان است. هدف از ازدواج رفع نیازهای طبیعی و رسیدن به آرامش روحی در کانون خانواده است. وقوع ازدواج تحمیلی، امنیت داخلی خانواده و اجتماع را تهدید می‌کند. ظاهراً ازدواج سمیه با خواستگار افغانی، که یک ازدواج تحمیلی از جانب مرتضی بوده و انگیزه اقتصادی در این ازدواج مطرح بوده است. از طرفی این ازدواج موقت یا صیغه بوده که به لحاظ فقهی و اعتبار اجتماعی در موقعیت نازلی قرار دارد. جوان افغانی هرچند به ظاهر شایسته و دارای تمکن ظاهری باشد اما به لحاظ ملیت و کشور از منظر عموم جامعه پایین‌تر از یک ایرانی می‌باشند. تعبیر به فروش که در دیالوگی محسن به مرتضی می‌گوید: "تو خواهر منو فروختی" که بیان‌کننده انحطاط موقعیت خانواده می‌باشد. ربط موضوع مواد که منشأ، موطن و مجاری ورود مواد از افغانستان، به دلیل شرایط جغرافیایی و گستردگی مرز با این کشور، حال یک فرد از همان جامعه، منجی برترین عضو این خانواده می‌باشد. این فیلم نشان‌دهنده تقابل میان فقر و فلاکت خانواده معتاد ایرانی با تجمل و تمکن ظاهری خواستگار افغانی می‌باشد. در دیالوگی شهناز به سمیه می‌گوید: "چه جوری می‌خواهی پاشی بری اون سر دنیا، جایی که مردمش را نمیشناسی؟ سمیه می‌گوید: اگر آدم مجبور باشه عادت می‌کنه" در حقیقت سمیه به این وصلت راضی نیست بلکه فقط می‌خواهد که رها کند.

عملکرد کنترل اجتماعی

بر اساس نظریه بی‌سازمانی اجتماعی، جامعه به مثابه یک کل یک‌پارچه در شرایط عادی میان اجزای آن، هم‌سازی و تعادل برقرار است. در چنین شرایطی نظم برقرار و هنجارها و قوانین کارآمد خواهند بود. اما اگر جامعه با تغییرات سریع و ناگهانی مواجه شود، خطر بی‌سامانی و بحران‌های اجتماعی در روابط اجتماعی گسترش می‌یابد (باقری، ۱۳۸۹: ۴). کاربرد کنترل اجتماعی در جامعه برای نگاه‌داشت سازگاری اعضایش ضروری می‌باشد. چرا که با ضعیف شدن کنترل اجتماعی، رویکرد افراد به تبعیت از قوانین و مقررات کاهش، و میل به اعمال بزه‌کاری افزایش می‌یابد. به عبارتی دیگر کنترل اجتماعی منجر به یکپارچگی بیشتر جامعه شده و اقتدار ناشی از آن، عامل بسیار مهمی در پیشگیری از انحراف و بزه‌کاری است.

یکی از حلقه‌های گمشده در افراد آسیب‌پذیر، حمایت می‌باشد. عدم حمایت‌های اقتصادی واجتماعی در درون خانواده و جامعه، زمینه آسیب‌پذیری افراد را فراهم و آنان را به سمت انحراف و کج‌روی سوق می‌دهد. در این حالت افراد دچار رانده‌شدگی و طرد اجتماعی می‌شوند. در حالی که حمایت (اقتصادی-اجتماعی) می‌تواند یک بازدارنده قوی در پیشگیری انحرافات و آسیب‌ها باشد. حمایت می‌تواند از طریق فرد، گروه، خانواده، نهادهای دولتی و خصوصی اعمال شود (حبیبی بابادی، ۱۳۹۹: ۷). پدیده اعتیاد و سوء‌مصرف مواد مخدر به مثابه یک مسئله اجتماعی تلقی می‌گردد که همراه آن توانایی جامعه در سازمان‌دهی و حفظ نظم موجود از بین می‌رود و باعث دگرگونی ساختاری در نظام اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در یک جامعه می‌شود.

شکل ۳. نمودار آسیب‌های اجتماعی مرتبط با خانواده معتادان

نتیجه گیری

تحلیل فیلم زمینه مناسبی را برای مطالعه لایه‌های درونی طبقه فرودست و مشکلات آن‌ها در جامعه فراهم می‌سازد. تصویر سازی از روزمره‌ترین مناسبات اجتماعی، به زبان ساده درک زود فهمی را برای بررسی مشکلات و پیچیدگی زندگی انسان‌ها راه مقدر می‌سازد. از آن جایی که فیلم‌های سینمایی، نوعی شناخت و دانش عامه‌پسند درباره آسیب‌های اجتماعی از جمله اعتیاد را در دسترس مخاطبان قرار می‌دهد، لذا تبیین علمی ضعیفی دارند. اما از منظر مردم‌شناختی می‌توان بیکاری، فقر، وضعیت انومی اجتماعی، سبک زندگی و فرهنگ روزمره آنان را مورد بررسی قرار می‌دهد. در واقع فیلم ابد و یک روز هم اطلاعاتی زمینه‌ای مانند ترکیب سنی، جنسی، طبقه اجتماعی، وضعیت تحصیل، شغل، شیوه‌های تهیه مواد و فضاهای مصرف، هم‌چنین آسیب‌های اجتماعی مربوط به خانواده درگیر اعتیاد را به تصویر کشیده است. در واقع سینما به منزله یک نهاد اجتماعی، از جامعه تأثیر می‌گیرد و در همان حال در مقام رسانه در جامعه نیز تأثیر می‌گذارد. مطالعات فرهنگی بر حسب موضوع مورد مطالعه، بر گستره فرهنگ در متن‌هایی که در بطن جامعه خود ریشه دارند، پیامدهایی را با خود به دنبال دارند. شاخصه فیلم‌های سینمایی که شرایط اجتماعی و پیرامون را تولید و درک معنا می‌کنند. سینمای اجتماعی با برخورداری از جاذبه‌های بصری و قدرت تبلیغی که زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی را دارا می‌باشد به بازنمایی زندگی روزمره و روابط اجتماعی افراد همراه با مسائل و مشکلاتشان می‌پردازد.

فیلم ابد و یک روز سبک زندگی و وضعیت اجتماعی خانواده را طوری به تصویر می‌کشد که گویی هیچ مغری از بحران گرفتار شده در آن را ندارند و برای ابد مجبورند در این خانه با شرایط نامناسب زندگی کنند. در واقع فیلم در خلال روایت‌های خود، به بر ساخت واقعیت‌ها و مسائل اجتماعی همچون اعتیاد می‌پردازد. فیلم در لایه اول و ظاهری، با طرح مسئله، ریشه‌یابی می‌کند اما نقد اجتماعی را هم به همراه دارد.

سناریوی اصلی فیلم بر اساس زیست بی‌ثبات و همواره در معرض خطر که مفهوم تباهی و ویرانی کامل را بیان می‌کند که شاخصه سینمای اجتماعی مفهوم اعتیاد در دهه ۹۰ بوده است می‌باشد. در فیلم مورد مطالعه، وضعیت زندگی در اشکال مختلف، همانند اوضاع آشفته خانواده، گرفتار شدن در تنگنای مالی و اوضاع اقتصادی خراب، موقعیت سکونت ناامن به تصویر کشیده شده است. در ساختار کلی محتوای فیلم، تعدد شخصیت‌ها منجر به شکل‌گیری خرده‌داستان‌هایی در سناریو شده است. در واقع یک خط داستانی متمرکز پیرامون چند شخصیت در فیلم دنبال می‌شود. فیلم‌ساز توانسته است به خوبی آن‌چه که در جامعه وجود داشته

به تصویر بکشد. در حقیقت ساختار خانواده به گونه‌ای است که تحرک اجتماعی برای این طبقه غیرممکن و افراد امکان رشد و ترقی را ندارند. عامل بدبختی خانواده، اهل خانه‌اند. به عبارتی عامل بدبختی درونی است.

به نمایش گذاشتن ادبیات گفتگوی تحقیرآمیز، صحنه‌پردازی‌های پر جزئیات فیلم از آلودگی‌ها و کثافات، برای به رخ کشیدن فرسودگی‌ها و تباهی‌های درون زندگی این خانواده می‌باشد. افراد چنین خانواده‌هایی معمولاً به کسی امید نمی‌بندند و مأمّن دیگری ندارند. حس تنهایی و طرد شدن از جامعه منجر می‌شود نیازهای عاطفی بصورت متقابل تأمین شود و احساس وابستگی و تعلق شدید به هم دارند. در فیلم مذکور خواهران با مشارکت مسئولانه، دعوای بین برادران را رفع کرده و مانع حادث شدن تعارضات می‌شدند.

مطالعات به عمل آمده بیان می‌کند که امروزه مفهوم سبک زندگی که مجموعه نسبتاً منسجمی از رفتارها و فعالیت‌های معین یک فرد در جریان زندگی روزمره است، مستلزم مجموعه‌ای از عادات و جهت‌گیری‌هاست. در فیلم مورد مطالعه، به دلیل سبک زندگی، ناکامی اعضای خانواده منجر به شکل‌گیری خرده‌فرهنگ‌هایی شده که با ارزش‌های متداول جامعه در تضاد است. آنان از قوانین فرهنگ کجروی که از طریق یک گروه جریان ارتباط اجتماعی نظیر خانواده، دوستان و یا از طریق ارتباط نزدیک با هم‌سالان بزه‌کار و مجرم است پیروی می‌کنند.

منابع

- ابراهیم بای سلامی، غلام حیدر، غفاری زاده، محمد (۱۳۸۷)، رابطه تعهد و کنترل اجتماعی با اعتیاد، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، سال دهم (۳۴)، استم، رابرت (۱۳۹۸)، مقدمه‌ای بر نظریه فیلم، ترجمه احسان نوروزی، تهران: انتشارات سوره مهر، چاپ چهارم.
- امیری، ساره، مریدی، محمدرضا (۱۳۹۸)، اسطوره فقر در سینمای ایران: تحلیل نشانه‌شناختی فیلم ابدویک‌روز، نشریه جامعه‌شناسی هنر و ادبیات، دوره ۱۱ (۱)، ص ۴۷-۶۵.
- باقری، معصومه و همکاران (۱۳۸۹)، بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر پدیده‌ی اعتیاد در شهر اهواز، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۱ (۳۸) بنت، اندی (۱۳۸۶)، فرهنگ و زندگی روزمره، ترجمه لیلا جوافشانی وحسن چاوشیان، تهران: نشر اختران.
- بیات، رامین، نرسیسیانس، امیلیا (۱۴۰۱)، بازنمایی نشانه‌شناسانه تحولات اجتماعی در فیلم‌های سینمایی دهه ۸۰ و ۹۰ ایران، نشانه‌شناسی فیلم‌های جدایی نادر از سیمین و ابدویک‌روز، نشریه پژوهش در هنر و علوم انسانی، سال ۷ (۴۲)، ص ۱-۱۲.
- حاجی‌علی‌عسگری، امیر و همکاران (۱۴۰۱)، رسانه ملی و پیش‌گیری از اعتیاد (تحلیل محتوای مستند شوک با تأکید بر اعتیاد)، فصلنامه علمی، پژوهشی مسائل اجتماعی ایران، شماره ۵، ص ۱۳۵-۱۶۷.
- حبیبی‌بابادی، احمدقلی و همکاران (۱۳۹۹)، فهم و شناسایی عوامل روانی اجتماعی خرده‌فرهنگ‌های مرتبط با مصرف موادمخدر، مجله تحقیقات علوم رفتاری، سال ۴، شماره ۱۸، ص ۴۴۹-۴۵۹.
- حبیبی، مجتبی و همکاران (۱۳۹۴)، رابطه سبک‌های والدینی با استعداد اعتیاد در فرزندان، فصلنامه خانواده‌پژوهی، سال ۶ (۲۳).
- حسنوندی، سمیر و همکاران (۱۳۹۸)، بررسی زبان شناخته و ترجمه‌ای عبارات مصطلح بی ادبانه در دو فیلم جدایی نادر از سیمین و ابدویک‌روز و زیرنویس انگلیسی آن‌ها، نشریه مطالعات زبان، شماره ۳۶، ص ۷۹-۱۰۷.
- دانایی، نسری (۱۳۹۴)، ارتباط بین اعتیاد و امنیت اجتماعی در جامعه شهری، فصلنامه اعتیادپژوهی سوءمصرف مواد، سال نهم (۳۶).
- رحمدل، منصور (۱۳۸۲)، اعتیاد و سوء مصرف موادمخدر در ایران: جرم‌زدایی یا جرم‌انگاری، نشریه رفاه اجتماعی، دوره ۳ (۹)، ص ۲۰۳-۲۴۲.
- سلطانی‌گردفرامرز، مهدی، اسماعیل‌زاده، علی‌اصغر (۱۳۹۳)، شیوه‌های بازنمایی اعتیاد در سینمای ایران، فصلنامه اعتیادپژوهی سوءمصرف مواد، سال ۸ (۱۹)، شماره ۲۹، ص ۷۹-۱۰۷.
- طهرانی، مهدی (۱۳۹۵)، نقش رسانه‌های جمعی، فضای مجازی و پویای‌های مردم در پیشگیری از اعتیاد، همایش ملی پیشگیری از اعتیاد، شاهین شهر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهین شهر.
- محمدی، جمال (۱۳۹۲)، نگاهی به رویکردهای نقد فیلم از منظر جامعه‌شناسی هنر، فصلنامه جامعه‌شناسی هنر، فرهنگ و رسانه، سال ۲ (۸)، ص ۷۲-۱۰۳.
- مؤمنی‌راد، اکبر و دیگران (۱۳۹۲)، تحلیل محتوای کیفی در آیین پژوهش: ماهیت، مراحل و اعتبار نتایج، فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، سال ۴ (۱۴).
- میرزایی، طیبیه و دیگران (۱۳۸۹)، عوامل مرتبط با عود اعتیاد از دیدگاه مبتلایان به سوء مصرف موادمخدر مراجعه کننده به مرکز ترک اعتیاد شهر رفسنجان، نشریه پرستاری ایران، دوره ۲۳ (۶۷)، ص ۴۹-۵۸.

References

- Amiri, S., & Moridi, M. R., (2018), The Myth of Poverty in Iranian Cinema: Semiotic Analysis of the Abdovikroz Film, *Journal of Sociology of Art and Literature*, Volume 11(1), pp. 65-47. (In Persian).
- Bagheri, M., et al. (2009), Investigation of social factors affecting the phenomenon of addiction in Ahvaz city, *Applied Sociology Quarterly*, 21(38). (In Persian).
- Bayat, R., Nersissians, E., (2022), Semiotic representation of social changes in Iranian movies of the 80s and 90s, the semiotics of films of a rare separation by Simin and Abdavikroz, *Journal of Research in Art and Human Sciences*, year 7(42), pp. 1-12. (In Persian).
- Bennett, A., (2007), *Culture and Everyday Life*, translated by Leila Javafshani and Hassan Chavoshian, Tehran: Akhtaran Publishing House.
- Danaei, N., (2014), The relationship between addiction and social security in urban society, *Quarterly Journal of Substance Abuse Research*, Year 9 (36).
- Donaldson, E.A., Hoffman, A.C., Zandberg, I., & Blake, K.D. (2017) Media exposure and tobacco product addition beliefs: Findings from the 2015 Health Information National Trends Survey (HINTS-FDA 2015) *Addictive Behavior*, 72,106-113.
- Ebrahim Bai Salami, Gh., & Ghafarizadeh, M., (2008), The relationship between commitment and social control with addiction, *social welfare scientific-research quarterly*, 10th year (34). (In Persian).
- Glasser, I., (2011). *Anthropologies of addiction and recovery*, Waveland Press.
- Hirschi, T. (1969), *Causes of Delinquency*. Berkeley and Losangeles: University of California Press. (In Persian).
- Habibi Babadi, A., et al. (2019), Understanding and identifying the psychosocial factors of subcultures related to drug use, *Behavioral Science Research Journal*, year 4, number 18, pp. 459-449. (In Persian).
- Habibi, M. et al. (2014), The relationship between parenting styles and addiction in children, *Family Studies Quarterly*, Year 6(23). (In Persian).
- Haji, A., et al. (2022), National Media and Prevention of Addiction (Content Analysis of Shock Documentary with Emphasis on Addiction), *Iranian Social Issues Research Quarterly*, Number 5, pp. 167-135. (In Persian).
- Hassanvandi, S., et al. (2018), A study of the known language and the translation of impolite terms in two films "Nader's Separation" by Simin and Abdavik Rouz and their English subtitles, "Studyman Zahan" *Journal*, No. 36, pp. 107-79. (In Persian).
- Mirzaei, T. et al. (2010), Factors related to addiction relapse from the point of view of drug abusers referring to addiction treatment center in Rafsanjan, *Iran Nursing Journal*, Volume 23(67), pp. 58-49. (In Persian).
- Mohammadi, J. (2012), A look at film criticism approaches from the perspective of sociology of art, *Society, Culture and Media Quarterly*, year 2(8), pp. 103-72.
- Momeni Rad, A.& et al (2013), Qualitative content analysis in research: nature, stages and validity of the results, *Educational Measurement Quarterly*, year 4(14). (In Persian).
- Rahmdel, M. (2003), Drug addiction and abuse in Iran: decriminalization or criminalization, *Social Welfare Journal*, Volume 3 (9), pp. 242-203. (In Persian).
- Raikhal, E & Garriott, W. (2013). *Addiction Trajectories: Tracing New paths in the Anthropology of Addiction*. *Addiction Trajectories*.
- Soltanigard, F. et al (2013), Ways of representing addiction in Aran cinema, *Addiction Research Quarterly*, year 8 (19), number 29, 79-107. (In Persian).
- Stem, Robert (2019), *An introduction to film theory*, translated by Ehsan Norouzi, Tehran: Surah Mehr Publications, 4th edition.
- Tehrani, M. (2016), The role of mass media, virtual space and people's surveys in the prevention of addiction, *National Conference on Prevention of Addiction*, Shahin Shahr, Islamic Azad University, Shahin Shahr Branch. (In Persian).

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

طبق اظهارات نویسندگان، آنها اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

سپاسگزاری

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.